

Отримано: 2 листопада 2021 р.

Прорецензовано: 2 грудня 2021 р.

Прийнято до друку: 3 грудня 2021 р.

e-mail: laryssa_makaruk@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2021-12(80)-55-58

Макарук Л. Л. Візуальні засоби репрезентації проксемічних обмежень в англійських інфографічних текстах присвячених COVID-19. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 12(80). С. 55–58.

УДК: 811.111'22'42

Макарук Лариса Леонідівна,

доктор філологічних наук, професор кафедри прикладної лінгвістики, декан факультету іноземної філології,
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ВІЗУАЛЬНІ ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ПРОКСЕМІЧНИХ ОБМЕЖЕНЬ В АНГЛОМОВНИХ ІНФОГРАФІЧНИХ ТЕКСТАХ ПРИСВЯЧЕНИХ COVID-19

Статтю присвячено висвітленню графічних особливостей репрезентації проксемічних обмежень в період пандемії COVID-19, що актуалізовані в інфографічних текстах малої форми. Встановлено, що продуценти послуговуються різними засобами репрезентації безпечної відстані, серед яких превають стрілки, які різняться формою, розмірами, кольором. Виявлено, що існують також й альтернативні стратегії репрезентації дистанціювання, зокрема замість стрілок послуговуються ліжками. Значній частині текстів притаманні візуальні тактики графічної об'єктивації безпечної відстані. На основі ілюстративного матеріалу зафіксовано конкретні схеми розміщення осіб жіночої та чоловічої статей, різних вікових груп у паркових зонах, магазинах, офісах. Установлено, що незважаючи на те, що в основі їх творення лежать візуальні графічні засоби, у них також й наявні вербальні складники, які дублюють засоби зображальної природи, специфікують та увиразнюють зміст, акцентуючи увагу на найбільш важомі частині повідомлюваного, зокрема дотримання безпечної відстані довжиною 2 м або її еквівалентом – 6 футів.

Ключові слова: дистанціювання, візуальні засоби, інфографіка, стрілки, індивіди.

Larysa Makaruk,

Doctor of Philology, Professor in the Applied Linguistics Department, Dean of Foreign Philology Faculty,
Lesya Ukrainka Volyn National University

VISUAL MEANS FOR PRESENTING PROXEMIC RESTRICTIONS IN ENGLISH-LANGUAGE INFOGRAPHIC TEXTS RELATING TO COVID-19

This article is devoted to highlighting graphic features for presenting proxemic constraints during the COVID-19 pandemic, as they are conveyed in small infographic texts. It is established that their creators use various means to present the concept of safe distancing, among which arrows of varying forms, sizes, and colours are predominant. It was found that there are also other optional strategies to present distancing, such as the use of stylized skirts, universally-known objects with a suitable length. Most of the texts are characterized by visual tactics which graphically objectify the principle of safe distancing. On the basis of illustrative source material, specific schemes for the placement of females and males and of different age groups in park areas, shops, and offices were recorded. It was established that although their creation is based on visual graphics, they also have verbal components which duplicate the pictorial devices. These are used to specify and express the content, and to focus on the most important parts of the message, including the maintenance of a safe distance of 2 m or its equivalent of 6 feet.

Key words: distance, visual means, infographics, arrows, individuals.

У 2020–2021 рр. у період пандемії COVID-2019 особливої актуальності набуло питання дистанціювання між індивідами, які знаходяться в одному приміщенні і мають або не мають наміру вступити в діалог. Йдеться про різні локативні сценарії, починаючи від ситуацій у рутинному побуті до корпоративних та дозвіллевих, які є інтегральними складниками повноцінного життєвого циклу. Обмеження, спричинені коронавірусною інфекцією змусили ледве не усіх триматися осторожно й намагатися не наближатися один до одного на фіксовану відстань. Як результат, нині спостерігаємо функціонування у сучасному англійському масмедійному комунікативному просторі чималої кількості інфографічних текстів малої форми, присвячених проблемі безпечної відстані.

У цій розвідці сфокусуємося на засобах, якими послуговуються задля наочного ілюстрування відстані між потенційними співрозмовниками. Зауважимо, що питанням дистанціювання присвячені розвідки І.Н. Горелова [1], Г.В. Колшанського [2], М. Коццоліно [3], Г.Ю. Крейдліна [4], Л.Л. Макарук [5] й ін. Однак, у фокусі їхньої уваги перебували переважно проблеми, пов'язані з вербальними засобами актуалізації дистантних особливостей. Частково, висвітленню підлягали й комунікативні акти, що мали місце в усному мовленні. Проте, досліджень, присвячених докладному аналізу допустимих проксемічних локацій, візуалізованих в вузькоспеціалізованій інфографіці здійснено не було, що й пояснює **актуальність** обраної проблематики. **Мета** розвідки полягає у висвітленні особливостей візуальної репрезентації дистанціювання між потенційними комунікантами.

Обґрунтуємо докладніше специфіку інфографічних текстів малої форми, присвячених COVID-19, сфокусувавши увагу на їх графічних особливостях. Аналізовані нами тексти (рис. 1–16) дають підстави стверджувати, що ключову роль у них відіграє графічна складова, яка уможливило безсловесну репрезентацію бажаного дистанціювання. Зауважимо, що сучасні тексти набувають нових форм. Незважаючи на те, суспільство постійно навчається жити по-новому, враховуючи загрози, кількість досліджуваних текстів невпинно зростає, змінюються способи та засоби репрезентації інформації.

Рис. 1 [6]

Рис. 2 [6]

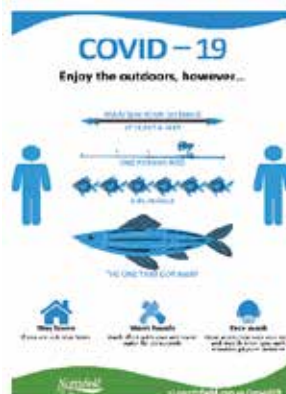

Рис. 3 [6]

Рис. 4 [6]

Рис. 5 [6]

Рис. 6 [6]

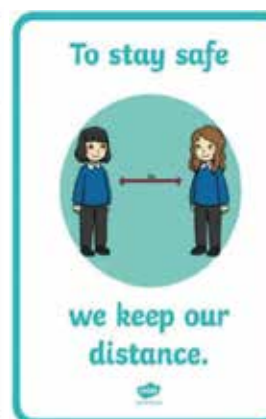

Рис. 7 [6]

Представлені тексти дають можливість постулювати, що одна і та ж проблема знаходить цілком відмінне графічне відображення у різних текстах. Як результат, маємо підстави стверджувати, що чималій кількості візуальних компонентів немовної природи властива синонімія, оскільки відстань між співрозмовниками зображено широким спектром графічних позначок, переважно лініями зі стрілками на обох кінцях, які слугують засобом відмежовування потенційних співрозмовників. На рисунках спостерігаємо кілька способів, зокрема:

- нежирну або жирну суцільну стрілку посередині якої є кільце з вказаною ймовірною безпечною відстанню (1-2м, 1, 5 м або 2 м); кінці якої спрямовані на двох умовних індивідів чоловічої статі або чоловічої та жіночої статей (рис. 1, рис. 8, рис. 9);
- нежирну суцільну стрілку, спрямовану обома кінцями на одного індивіда з кожної сторони чоловічої статі (*Maintain your distance at least 6 ft*) (рис. 2, 3);
- нежирну пунктирну стрілку, спрямовану обома кінцями на одного індивіда з кожної сторони чоловічої та жіночої статей (*Social distancing means keeping 6 ft apart from others*) (рис. 4);
- жирну стрілку, в основі якої лежить канцелярська лінійка, спрямована обома кінцями на одного індивіда з кожної сторони чоловічої та жіночої статей посередині якої бачимо маркування безпечної відстані (2м) (рис. 5);
- нежирну суцільну стрілку спрямовану обома кінцями на одного індивіда з кожної сторони чоловічої та жіночої статей (*Social distancing means keeping 6 ft apart from others*) (рис. 6);
- жирну суцільну стрілку, спрямовану обома кінцями на одного індивіда з кожної сторони чоловічої та жіночої статей з зазначенням безпечної відстані (2м) (*To stay safe we keep our distance*) (рис. 7);
- дистанціювання осіб чоловічої статі за посередництвом лиж та палиць до них (рис. 10);
- локалізування осіб різних статей за допомогою умовних замаркованих або незамаркованих кіл (рис. 11, 13, 14);
- умовне розміщення індивідів на безпечній відстані на прикладі паркової зони або зони відпочинку на безпечній, але нефіксованій відстані (рис. 12), магазину на безпечній та фіксованій відстані (рис. 15);
- безпечну локалізацію індивідів різних статей за допомогою роздільних палиць та стрічок з додатковою акцентуацією уваги на відстані завдяки червоним лініям з чітко окресленими кінцями (рис. 16).

Означений перелік свідчить, що англомовні інфографічні на тематику COVID-19 характерні різні стратегії репрезентації проблеми, а саме необхідності знаходитися на відстані один від одного. Вони варіюються від досить простих класичних схем до нетрадиційних, порівняльних репрезентацій, які актуалізують дистанціювання завдяки предметам, що сягають розмірів безпечної відстані: канцелярських лінійок, рибацької вудки, шести сонячних синьозябрових окунів, лиж. Така тенденція свідчить про те, що продуценти шукають саме такі засоби репрезентації інформації, якими власне послуговуються реципієнти і завдяки цьому їм легше зрозуміти безпечний проміжок, якого слід дотримуватися, щоб запобігти зараженню та не становити небезпеку для оточуючих. Слід звернути увагу й на те, що на рисунках індивіди хоча й є схематично ре-

презентовані, але більшість мають образи: вони одягнені та виконують певні функції в побуті: перебувають в магазині, проводять вільний час у місцях відпочинку тощо.

Окремі запропоновані нами інфографічні тексти потребують докладнішого обґрунтування. Йдеться про рис. 9-16. Спершу, звернемо увагу на рис. 9 та 10.

Рис. 8 [6]

Рис. 9 [6]

Рис. 10 [6]

На рисунку 9 безпечна соціальна дистанція має графічну антонімічну репрезентацію, завдяки позначкам V та X, які на зеленому та червоному фонах відповідно є знаками, під якими фактично усі розуміють, що дозволено та недозволено робити. Враховуючи це, лівостороння частина тексту є прикладом правильного дистанціювання, ліва – неправильного, та без вербальних відповідників пояснює, що скупчуватися заборонено, слід залишатися на відстані 1-2м один від одного. Текст на рисунку 10 з-поміж інших в нашому корпусі є незвичним, оскільки безпечну відстань на ньому репрезентовано ліжками (6' is about the length of legs). Вважаємо, що саме у цьому випадку ліжкі не випадково червоного кольору, який сигналізує небезпеку, вказуючи на те, що знаходитися ближче один до одного ніж на шість футів не можна. Праворуч бачимо два коротких вербальних пояснення, вміщених в ледь помітні рамки зі специфікацією. Одна з них містить цифру 6', що розміщена над лінійкою яка умовно дублює відстань та вербальне пояснення (People who have sustained contact within 6 feet of an infected individual are most at risk of transmission).

Наведений приклад дає підстави говорити про стратегію, яка характерна багатьом текстам малої форми – представлення найважливіших фрагментів інформації засобами, відмінними від усталених, шляхом порівняння з тими одиницями, які видаються найбільш підходящими за розмірами, формою та здатні бути семантично місткими. Таке цілковите уподібнення свідчить про те, що у певних випадках продуценти схильні до пошуку альтернативних засобів, які відповідають авторсько-му задуму та покликані шляхом уподібнення за формальними параметрами передати ключову ідею.

Цікавими для аналізу є й рисунки 11-16. Вони наочно демонструють реципієнтам правила поведінки у громадських місцях. На маркованих сірих кільцях бачимо індивідів, які знаходяться відносно далеко один від одного. Варти уваги є й вербальні заклики (Keep Your Distance; Think – Stay Apart & Stay Safe; Please Respect the 2m Rule). Зауважимо, що усі вони мають форму наказового способу. Кризь такі лаконічні форми прослідковуємо звертання до реципієнтів дотримуватися передусім дистанції, думати і перебувати один від одного порізну і завдяки цьому бути у безпеці. Апелятив у формі ввічливого звертання-наказу закликає усіх ставитися з повагою до «правила 2м».

Рисунки 12-16 також слугують унаочненню реальних життєвих ситуацій, які візуалізують поведінку індивідів у побуті. Зауважимо, що багато саме таких інфографічних текстів створені організацією NHS (National Health Service). Як і попередній текст вони зрозумілі без слів, однак вербальні складники підкреслюють важливість репрезентованого графічно, за посередництвом візуальних об'єктів. Коротке пояснення того факту, що близько однієї людини з трьох хворіють на коронавірусну хворобу безсимптомно. Продуценти знову ж таки у формі наказового речення звертаються до реципієнтів з закликом не поширювати хворобу випадково. Кожна дія має значення (Around 1 in 3 people with COVID-19 have no symptoms. Don't accidentally spread the virus. Every action counts).

Як бачимо, щоб допомогти реципієнтам краще зрозуміти як себе поводити, продуценти вдалися до унаочнення, пропонує конкретні схеми локації індивідів у паркових зонах, магазинах, офісах та інших місцях. На рис. 13 знову натрапляємо на кільця, які маркують можливе зонування, тобто перебування, яке на момент складної ситуації вважається безпечним. За останні два роки наведені приклади в окремих місцях стали нормою. Хоча на жаль, їх не завжди усі дотримуються. Зауважимо, що у текстах на рис. 12, 13 та 14 бачимо три піктограми (Hands. Face. Space.), під якими розуміємо конкретні дії, які теж стали нормою. На них останнім часом акцентують чимало уваги. Йдеться про ретельне та правильне миття рук, носіння маски, яка у багатьох випадках є запорукою запобігання зараженню або передачі інфекції та дистанціювання.

Варти уваги є й те, що саме такі інфографічні тексти надають нового статусу проксеміці, такесіці, кінесіці. У них нового звучання й репрезентації набувають питання дистанціювання, дотиків, мімічних образів, які криються під масками як атрибутом одягу, що має статус номер один у сучасному світі.

Рис. 11 [6]

Рис. 12 [6]

Рис. 13 [6]

Сфокусуємося й на тексті на рис. 14, який, на перший погляд не видається лінгвістично вагомим. Однак, маємо протилежне міркування, яке зводиться до того, що власне безсловесний рисунок можемо також вважати текстом, що правда візуально залежним, який ґрунтується виключно на зображальній графіці. Розуміння того, що цей текст відповідає досліджуваній тематиці, забезпечують блакитно-жовті мікроби, які уособлюють цей тип вірусу, що є упізнаваним без слів. Індивідів жіночої та чоловічої статей можемо уважати офісними працівниками завдяки одягу та портфелю. У руках вони мають олівці, які використовують для маркування свого місця знаходження. Такі межі забезпечують їх від інфікування.

Цей текст дає підстави стверджувати, що як би дивно це не звучало, існують тексти без вербальних складників. Хоча нині ми живемо у століття невинних змін, успішно й усебічно еволюціонуючи, іноді видається досить доречним у певних питаннях повернутися до того, з чого починали наші пращури, а саме малюноків писемства, в основі якого лежали виключно рисунки, що, вочевидь, не були позбавлені неоднозначності, але в певні періоди були чи не єдиним способом спілкування, містком до порозуміння, налаштування контакту, фіксації та передачі інформації у просторі та збереженні її у часі.

Серед аналізованих текстів трапляються й ті, які позбавлені лаконічності й точності. Хоча саме такий сегмент цих текстів мав би відповідати критеріям використання мінімальної кількості ресурсів з метою репрезентації максимальної кількості інформації. Зафіксовано випадки, коли тексти перенасичені кольорами, шрифти складно читабельні, розміщення елементів нелогічні, а способи прочитання інформації не відповідають ustalеним правилам читання зліва направо. Тому навряд чи такі тексти цілком сприймаються потенційними реципієнтами. Чимало першочергової інформації може залишитися поза увагою. Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що у моменти, коли увага послаблюється, розміщення інформації не є добре продуманим, виникає питання доцільності створення текстів, які не можуть бути сприйняті належним чином.

Продовжуючи розгляд питання дистанціювання звернемо увагу на рис. 15 та 16, відстань між комунікантами, на яких розмежована за посередництвом ліній-стрілок та стопців зі стрічками. Крім того, останній рисунок містить також і вербальні заклики: *Keep a Safe Distance. Maintain 6 Feet (2 Meter) of distance at all times!* Як бачимо, аналізовані тексти присвячені одній і тій же проблемі, мають різну графічну репрезентацію. Якщо рисунки 11-15 містять кільця, які маркують конкретні дистантні позиції, то на рис. 16 розмежування між потенційними співрозмовниками здійснено за посередництвом палиць та стрічок. Такі випадки дають підстави стверджувати, що сучасним англомовним інфографічним текстам притаманні різні тенденції унаочнення безпечної відстані. Також зауважимо, що в аналізованих текстах превалюють пастельні кольори, зокрема найбільш поширеними є синій та голубий.

Рис. 14 [6]

Рис. 15 [6]

Рис. 16 [6]

Отже, представленим англомовним інфографічним текстам малої форми, присвяченим найактуальнішій проблемі сьогодення – *COVID-19* характерні як подібні так і відмінні стратегії репрезентації дистанціювання. Саме у таких текстах відбувається графічна актуалізація проксемічних обмежень, які сьогодні відіграють провідну роль і покликані зробити життя індивідів усієї земної кулі безпечним. Обрані візуальні техніки покликані максимально швидко і, у переважній більшості, безсловесно пояснити, де слід знаходитися і яких норм слід дотримуватися, щоб спілкування було максимально безпечним. Не зважаючи на те, що такі тексти зрозумілі й без вербальних відповідників, лише поодинокі випадки творять без них.

Найбільш оптимальними типами таких текстів слід уважати симбіотичні конструкції, які сформовані внаслідок комбінації вербальних та невербальних компонентів, складники яких дублюють зміст один одного, і, у такий спосіб, підсилюють зміст повідомлюваного, сприяють кращому та швидшому сприйняттю та запам'ятовуванню, відтворенню правильних дистантних позицій у житті, зокрема, у громадських місцях (магазинах, зонах відпочинку тощо). Під час аналізу також встановлено, що продуценти схильні до репрезентації безпечної відстані й за допомогою предметів, якими послуговуються в повсякденному житті, зорема лож, рибацької вудки. Такі стратегії покликані сприяти усвідомленню того, що безпечна відстань 2 м еквівалентна засобам, які популярні та загально використовувані, і саме вони дають змогу миттєво збагнути, яка відстань є безпечною й за потреби зімітувати правильну дистантну позицію в реальних ситуаціях.

Література:

1. Горелов И. Н. Невербальные компоненты коммуникации. Москва : Наука, 1980. 104 с.
2. Колшанский Г. В. Паралингвистика. Москва : Наука, 1974. 81 с.
3. Коццолино М. Невербальная коммуникация. Теория, функции, язык, знак / пер. с итал. Харьков : Гуманит. центр, 2009. 248 с.
4. Крейдлин Г. Е. Невербальная семиотика: Язык тела и естественный язык. Москва : Новое лит. обозрение, 2002. 592 с.
5. Макарук Л. Л. Новітні лінгвістичні галузі дослідження невербальних усних та невербальних писемних засобів інтеракції. *Наукові записки. Серія "Філологічні науки" Ніжин. держ. ун-ту ім. Миколи Гоголя* / відп. ред. проф. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. Кн. 1. С. 181–185.
6. Infographics about Covid 19. URL: <https://www.google.com/search?q=infographics+about+covid+19&tbm=isch&ved=2ahUKewitY7Dru7vAhUM5IUKHYAIDpoQ2> (дата звернення: 09.02.2021).